

Beata Żywicka

| e-mail: beata.zywicka@uws.edu.pl

Uniwersytet w Siedlcach, Polska

O komunikacji językowej z perspektywy aksjolingwistycznej – sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Język a wartości. Komunikacja językowa w ujęciu aksjolingwistycznym”

DOI: 10.34739/clg.2024.16.09

W dniach 5–6 marca 2024 roku odbyła się w Łodzi ogólnopolska konferencja naukowa pod tytułem „Język a wartości. Komunikacja językowa w ujęciu aksjolingwistycznym”. Zorganizował ją Zakład Współczesnego Języka Polskiego w Instytucie Filologii Polskiej i Logopedii na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Spotkanie przebiegało w formie online, a uczestnicy łączyli się poprzez aplikację Microsoft Teams. Referaty zaprezentowało 84 prelegentów z polskich ośrodków naukowych z: Bydgoszczy, Częstochowy, Gdańska, Katowic, Kielc, Lublina, Łodzi, Krakowa, Poznania, Rzeszowa, Siedlec, Szczecina, Torunia, Warszawy, Wrocławia i Zielonej Góry.

Wydarzenie rozpoczęły obrady plenarne, w trakcie których poruszono ważne i aktualne zagadnienia społeczno-kulturowe związane z pojęciami przemocy, nieprzyzwoitości, uchodźstwa oraz wartościowania w polskiej przestrzeni dyskursywnej. Jako pierwsze wystąpiły Monika Grzelka i Agnieszka Kula (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), przybliżając konceptualizację pojęcia PRZEMOCY w dyskusji nad tekstem Marcina Kąckiego. W dalszej części posiedzenia Marta Wrześniewska-Pietrzak i Małgorzata Kołodziejczak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) opisały aksjologiczne granice pojęcia NIEPRYZWOITY w aspekcie normy politycznej i społecznej (obyczajowej), prowadząc rozważania semantyczne na

podstawie treści orzeczeń sądowych, dotyczących billboardów antyaborcyjnych. Marta Smykała (Uniwersytet Rzeszowski) zaprezentowała analizę semantyczną conceptów UCHODŹCA oraz IMIGRANT na podstawie współczesnych wypowiedzi polityków. Dwa ostatnie wystąpienia: Katarzyny Wyrwas (Uniwersytet Śląski w Katowicach) i Ewy Szkudlarek-Śmiechowicz (Uniwersytet Łódzki) dotyczyły wartościowania w sponsorowanych artykułach prasowych oraz aksjologizacji rozpatrywanej jako proces dyskursywny.

Dalsza część obrad toczyła się równolegle w trzech sekcjach przedpołudniowych. W sekcji pierwszej Krzysztof Kaszewski (Uniwersytet Warszawski) skupił się na wartościowaniu w recenzjach gier wideo; Emilia Bańczyk (Uniwersytet Śląski w Katowicach) omówiła zjawisko deprecjacji w internetowym dyskursie o dzieciach; Magdalena Socha (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) podjęła temat: *Uczeń niejedno ma imię — aksjologia ukryta wypowiedziach uczniów II etapu kształcenia*; Jaśmina Śmiech (Uniwersytet Śląski w Katowicach) pokazała w swoim wystąpieniu różnice między wartościowaniem a subiektywizacją obrazu świata w filmie animowanym dla dzieci. W ostatnim referacie wygłoszonym przez Aleksandrę Kujawiak (Uniwersytet Łódzki) dokonano przeglądu definicji eufemizmów jako środków wartościujących.

Przedmiotem sekcji drugiej uczyniono rozważania nad aksjologicznymi funkcjami terminu „świat rosyjski” w gazecie „Russkiy Mir”, przybliżając pojęcia *mitologemu*, *kulturemu* i *ideologemu*. (Anastassiya Starodubtseva, Szkoła Doktorska Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach). Pokazano próbę analizy pragmalingwistycznej wartościowania jako elementu propagandy wojennej w kazaniach Patriarchy Moskiewskiego i Całej Rusi Cyryla I (Katarzyna Kondzioła-Pich, Uniwersytet Szczeciński), a także przebadano wartość języka w wypowiedziach zesłańców i więźniów łagrów, pokazując siłę mowy ojczystej ofiar wobec destrukcyjnych zachowań oprawców (Jarosław Pacuła, Uniwersytet Śląski w Katowicach). Monika Kaczor (Uniwersytet Zielonogórski) wystąpiła z referatem *Cnota umiarkowania (na podstawie współczesnych dyskusji publicznych dotyczących kryzysu uchodźczego)*, natomiast Judyta Pawliszko (Uniwersytet Rzeszowski) mówiła o tym, jak są oceniane w mediach działania podejmowane przez kanclerza Niemiec w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej. Olena Rosinska (Kijowski Narodowy Uniwersytet Ekonomiczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach), koncentrując się na języku deprecjacji, starała się pokazać, jak w filmach wojennym mówi się o wrogu.

W sekcji trzeciej podjęto dyskusję nad zróżnicowanymi zagadnieniami, dotyczącymi m.in. reakcji na pochwały i pochlebstwa (Violetta Frankowska, *Próba wielopłaszczyznowej analizy komplementów i reakcji na komplementy na podstawie wywiadów w programie «Dzień Dobry TVN»*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Laura Polkowska, *Wartości i antywartości w dyskursie «Red Pill»*, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) oraz ładu aksjonormatywnego, wyłaniającego się z wypowiedzi na temat niemoralnych zachowań (Karolina Lisczyk, Uniwersytet Śląski w Katowicach). W kolejnych referatach: Jarosław Łachnik (Uniwersytet Warszawski) przedstawił próbę opisu wartościowanych negatywnie neologizmów słowotwórczych na przykładzie derywatów prostych, zaś Agata Hącia (Uniwersytet Warszawski) ukazała wybrane problemy związane z wartością aksjologiczną neologizmów współczesnego języka polskiego – na materiale Obserwatorium Językowego UW. Katarzyna Nobis-Wlazło (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) zajęła się pragmatyczną istotą jedności ponadfrazowych w ramach struktury tekstu: celowość – ocena – wartościowanie.

Podczas sesji popołudniowej również obradowano w czterech paralelnych sekcjach. Pierwsze posiedzenie otworzyła Katarzyna Borkowska (Uniwersytet Gdański), wygłaszając referat poświęcony aktom emotywno-oceniającym na przykładzie komentarzy zamieszczanych na portalach plotkarskich. W dalszej kolejności Aleksandra Urzędowska i Anna Teler (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie) wystąpiły z referatem o wartościowaniu przejawiającym się przez ekspresję, rejestrując zabarwienie aksjologiczne komentarzy na Facebooku. Następnie Beata Kacperska (Uniwersytet Łódzki) naświetliła pozajęzykowe sposoby wyrażania wartości w tzw. cichej recenzji w serwisie TikTok. Dalej Oksana Zhuravska (Kijowski Narodowy Uniwersytet Ekonomiczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach) mówiła o memach werbalnych w czasie kryzysu w polskich i ukraińskich mediach masowych (*Verbal memes of the crisis periods in Polish and Ukrainian mass media: narratives of appreciation and depreciation*). Z kolei Emilia Pankanin (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) zaprezentowała analizę porównawczą elementów językowych nazywających oraz wyrażających emocje w polsko- i niemieckojęzycznych komentarzach sportowych.

W sekcji drugiej wystąpiły kolejno: Izabela Łuc (Uniwersytet Śląski w Katowicach), przedstawiając *Konotacje wartościujące w odapelatywnych nazwach górnośląskich lokali gastronomicznych*; Katarzyna Burska (Uniwer-

syttet Łódzki), która zrekonstruowała wartości kibicowskie odzwierciedlone w propozycjach nazewniczych oficjalnego sklepu Łódzkiego Klubu Sportowego; Małgorzata Karczewska (Uniwersytet Zielonogórski), która ujawniła, *Co o nas mówią nasze nazwiska? Wartości ukryte w polskich antroponimach odzwierzęcych*; Dorota Miller (Uniwersytet Rzeszowski), prezentując analizę szyldów miejskich w perspektywie aksjologicznej; oraz Olga Pankalla (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), podejmując temat *Słowne znaki towarowe w perspektywie legilingwistycznej*.

Sekcję trzecią otworzyła Martyna Król-Kumor (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), wygłaszając referat *Wartościowanie w języku współczesnego polskiego dyskursu medialnego*. Jako druga wystąpiła Marta Falkowska (Uniwersytet Warszawski), która zaprezentowała *Jasne i ciemne strony empatii* na przykładzie wartościowania przypisywanego rzeczownikowi EMPATIA w tekstach współczesnej polszczyzny. Anna Sokół-Klein (Uniwersytet Łódzki) przybliżyła *Językowy obraz rodziny w wypowiedziach polskich i ukraińskich studentów*. Joanna Zaucha (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) mówiła *O wartościowaniu za pomocą wykładników fałszu*. Patrycja Kubicha (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), zamykając panel, odniosła się do zagadnienia wartościowania słowa BREXIT w brytyjskim i niemieckim dyskursie politycznym.

Prelegenci w sekcji czwartej dyskutowali: o intensyfikatorach przysłówkowych w chorwackim i polskim języku potocznym, odnosząc się do referatu Pauliny Pyci-Kośćak (Uniwersytet Śląski w Katowicach); o językowych środkach wartościowania działalności myśliwych, w kontekście wystąpienia *«Ochrona przyrody» czy «orgia okrucieństwa»?* Justyny Miki (Uniwersytet Rzeszowski); o świecie wartości w radiowych reportażach o przyrodzie, nawiązując do wykładu Katarzyny Nakoniecznej (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Mówiono także o trudnościach związanych z tłumaczeniem literackich nazw własnych nacechowanych aksjologicznie (Anna Fornalczyk-Lipska, *Nacechowane aksjologicznie literackie nazwy własne jako problem przekładowy*, Uniwersytet Warszawski). Poruszono także problem oceny sensorycznej i społecznej struktur aksjologicznych wyeksponowanych w książce *The New Rules of Coffee* (Roman Tryfonov, *Sensorial and social evaluation: Axiological structures in the book «The New Rules of Coffee»*, Charkowski Uniwersytet Narodowy im. W. Karazina).

Drugiego dnia kontynuowano obrady w trzech równolegle trwających sekcjach. Agnieszka Mac (Uniwersytet Rzeszowski) – rozpoczynając

poranną sesję – przedstawiła referat *Wizerunek królowej Elżbiety II na podstawie gatunkowych adaptacji sylwetki – wspomnienia w prasie codziennej*. Ida Stria (Uniwersytet Warszawski) zaprezentowała *Język sam w sobie*, charakteryzując wartościowania wokół języka esperanto. Beata Żywicka (Uniwersytet w Siedlcach) pokazała na przykładzie ŚLĄSKA i ŚLĄZAKA, jakie zmiany zaszły w obrazie wybranych nazw regionów i ich mieszkańców we współczesnym języku polskim, poddając analizie materiał, będący owocem badania ankietowego przeprowadzonego czterokrotnie w 10-letnich odstępach czasu między rokiem 1990 a 2020. Aleksandra Kalisz (Uniwersytet Śląski w Katowicach) przybliżyła *Obraz Kościoła katolickiego w przestrzeni medialnej i prywatnej w świetle wydarzeń z Dąbrowy Górniczej*, natomiast Elwira Olejniczak (Uniwersytet Łódzki) zreferowała leksykalne środki wyrażania wartościowania, analizując sylwetki kobiet zaprezentowanych na łamach tygodnika „Odgłosy”. Mateusz Gaze (Uniwersytet Łódzki), badając materiał tekstów z mediów lokalnych i ogólnopolskich, przedstawił wartość aksjologiczną metadyskursu o Łodzi.

Magdalena Błaszak (Uniwersytet Śląski w Katowicach) opisała wartościowanie w komentarzach internetowych (na przykładzie macedońskich mediów społecznościowych). Dorota Dziadosz (Uniwersytet Szczeciński) w swoim wystąpieniu również odtworzyła wartościowanie w komentarzach internetowych. W następnym referacie Anita Filipczak-Białkowska (Uniwersytet Łódzki) zrelacjonowała strategie aksjologiczno-emotywnie w telewizyjnych transmisjach meczów piłki nożnej kobiet i piłki nożnej mężczyzn, a Paulina Pawłowska (Uniwersytet Łódzki, Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych) przedstawiła wielofunkcyjność językowych środków wartościujących w rozmowach osób w wieku senioralnym.

Tematyka wystąpień w sekcji drugiej dotyczyła wartościowania: samotności w prozie epistolarnej Joachima Lelewela (Violetta Jaros, Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie); w listach Cieszyniaków z czasów I wojny światowej (Swietłana Gaś, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu); a także wartości w dyskursie wspomnieniowym powstańców warszawskich (Beata Duda, Ewa Ficek, Uniwersytet Śląski w Katowicach). Iwona Burkacka (Uniwersytet Warszawski) omówiła funkcyjność zgrubień i ekspresywów, analizując przykłady z powieści *Zyty Rudzkiej* «*Ten się śmieje, kto ma zęby*». Katarzyna Węgorowska (Uniwersytet Zielonogórski) opowiadała o niezwykłości awifauny zwerbalizowanej w albumie *Ptaki powiatu choszczeńskiego*. Inesa Kuryan (Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna

w Łodzi) przedstawiła referat «*Kunst pisania*» jako wartość w dysertacji 1788 roku, ogłoszonej przez Jacka Idziego Przybylskiego, bibliotekarza Szkoły Głównej Koronnej w Krakowie.

Agnieszka Wierzbicka (Uniwersytet Łódzki), zadając pytanie, *Czy można mówić neutralnie o cielesności?*, zaprezentowała próbę (nie)wartościowania obrazu ciała w mediach społecznościowych. Marta Chojnacka-Kuraś (Uniwersytet Warszawski) skupiła się w swoim wystąpieniu na neologizmach słowotwórczych i omówiła ich funkcjonalność w polskim dyskursie o ciałopozytywności. Z kolei Monika Peplińska wspólnie z Moniką Daleką (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) wygłosiły referat «*Dobrze wyglądasz jak na swój wiek*», czyli *jak kogoś nie komplementować*. Dagmara Banasiak (Uniwersytet Warszawski) mówiła o *wartościowaniu jako konstytutywnym elemencie ośmieszenia*.

W centrum zainteresowania badawczego: Sylwii Sojdy (Uniwersytet Śląski w Katowicach) znalazła się prozodia semantyczna w dyskursie politycznym (porównanie polsko-słowackie); Karoliny Ruty-Korytowskiej (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) – wartościowanie w pismach urzędowych na przykładzie Urzędu Miasta Poznania; Bernadetty Ciesek-Ślizowskiej i Wioletty Wilczek (Uniwersytet Śląski w Katowicach) – strategii wartościująco-emotywnie wobec współobywateli stosowane w dyskursie sceptyków szczepień przeciw COVID-19; oraz Michała Szczyszka (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) – aksjologiczne pozycjonowanie kobiety i mężczyzny w listach pasterskich Episkopatu Polski w XXI wieku. Renata Cuprych (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) poruszyła problem konceptualizacji czasu na przykładzie osób do 30. i po 60. roku życia, prezentując analizę porównawczą w ujęciu aksjologicznym, natomiast Dorota Tymura (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) skupiła się na aksjologicznym wymiarze klasycznej parrezji filozoficznej.

W ostatnim bloku znalazły się referaty dotyczące *Wartości w recenzjach prac awansowych* (Michał Grech, Uniwersytet Wrocławski), traktujące: o „recenzji jako tekście oceniającym” (Beata Grochala, Uniwersytet Łódzki, *Między (auto)kreacją a wartościowaniem – recenzja jako tekst oceniający*); „o wartościach w obszarze kultury korporacyjnej” (Irina Rolak, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, *Wartość w obszarze kultury korporacyjnej (na przykładzie analizy językowej dokumentu — Kodeksu Postępowania Biznesowego)*); jak również o pozytywnym wartościowaniu wyborów parlamentarnych (Mikołaj Połetek, Bartłomiej Cieśla, Uniwersytet Łódzki,

Wybory parlamentarne jako przedmiot pozytywnego wartościowania (na materiale tekstów «Gazety Wyborczej» i portalu wPolityce.pl)).

W obradach plenarnych zamykających konferencję wystąpiła Iwona Loewe (Uniwersytet Łódzki), poruszając zagadnienie: *Medialny obraz świata jako metoda w badaniach aksjolingwistycznych. Przypadek Korei Południowej w polskiej mediosferze*. W dalszej kolejności wysłuchano prelekcji Agnieszki Pielki (Uniwersytet Śląski w Katowicach), która poddała pod dyskusję zagadnienie języka jako narzędzia dyskredytacji wizerunku dziennikarzy stacji TVN w telewizji publicznej, oraz Anny Hanus (Uniwersytet Rzeszowski), która skupiła się na temacie *Obraz jako komponent kompleksowego działania komunikacyjnego krytykowanie*. Iwona Benenowska (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) raz jeszcze podjęła problem dotyczący zjawiska napływu imigrantów do Polski, referując z aksjolingwistycznej perspektywy badawczej na wybranych przykładach opinie Polek. Jako ostatnia wystąpiła Edyta Pałuszyńska (Uniwersytet Łódzki), która poruszyła kwestię racjonalnej komunikacji jako wartości.

Po raz kolejny udało się zorganizować owocne spotkanie poświęcone wartościom, tym razem koncentrując się na komunikacji językowej w ujęciu aksjolingwistycznym. Organizatorzy konferencji zapewnili, że artykuły pokonferencyjne zostaną opublikowane w czasopiśmie „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica” do końca 2024 r.